

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נוזר

תוכן

- 1.....הלכתא למשיחא.
- א. מי שנזרק עליו אחד מן הדמים ונטמא רבי אליעזר אומר סותר את הכל וחכ"א יביא שאר קרבנותיו ויטהר. 1.....
- 2.....הדרן עלך שלשה מינין.
- 3.....הלכה למעשה.
- א. כהן גדול ונוזר אין מיטמאין לקרוביהן אבל מיטמאין למת מצוה. 3.....
- ב. היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה ... יטמא נוזר שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם. 5.....
- 5.....הלכתא למשיחא.
- ג. משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים ... משוח שעבר ... עבר מחמת קירויו ... משוח מלחמה וסגן ... משוח מלחמה עדיף ... לענין החיותו משוח מלחמה עדיף מאי טעמ' דתלו ביה רבים ולענין טומאה סגן עדיף. 5.....

דף מז.

הלכתא למשיחא

א. מי שנזרק עליו אחד מן הדמים ונטמא רבי אליעזר אומר סותר את הכל וחכ"א יביא שאר קרבנותיו ויטהר

נוזר שנטמא¹ אחר שנזרק עליו אחד מן הדמים, הקרבן עלה לו² ואינו סותר כלום. אלא יביא שאר קרבנות טהרה שלו כשיטהר.

ואם נטמא ביום³ שלאחרי יום מלאת ימי נזרו, שהוא יום שראוי לגדל שער, אילו⁴ גלח אחר מלאת, הרי זה אינו סותר כלום אף על פי שעדיין לא גלח, שהרי שלמה הנזירות וכל שנטפל לה.

¹ רמב"ם הלכות נזירות פרק ו הלכה ד

² כן מוכח ברמב"ם ותוס' והרא"ש וכן פי' במפרש בלישנא קמא שר"א ורבנן פליגי על מה שהביא והלכה כחמים, ודלא כפי' המפרש בלישנא בתרא שלא עלה לו. ליקושי הלכות יח. ובעין משפט צ

³ רמב"ם שם הלכה ה

⁴ עיין אור שמח שהכי גרס בדברי הרמב"ם אבל בערוך השולחן העתיד שם מז. גרס כגירסת הספרים או גילח אחר מלאת, הוא עניין בפ"ע והיינו שביום ל"א שהיה לו לגלח על הקרבנות גילחוהו לסטים בע"כ והוא עדיין לא הביא קרבנותיו ולא גילח ומ"מ אינו סותר. ומקור דין זה הוא בנוזר [ל"ט ב] דמוקי לברייתא דתניא: נוזר

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסנת נזיר

וכבר התבאר לעיל דף יד: וטז: שנזיר שנטמא⁵ אחר יום מלאת, כגון שנדר למאה יום ונטמא ביום מאה ואחד, שהוא יום הבאת קרבנות טהרה אילו לא היה נטמא, סותר שלשים יום בלבד, וכ"ש אם נדר סתם ונטמא ביום השלושים ואחד שסותר שלשים.

וכיצד יעשה י"א שאינו סותר אלא מדרבנן, שהרי כבר מלאו ימי נזרו, ולפיכך כשיטהר, מגלח תגלחת טומאה, ואינו צריך למנות כל ימי נזרו, אלא מתחיל למנות נזירות שלשים יום, ומגלח תגלחת טהרה ומביא קרבנות טהרה. אך אינו מביא קרבנות וי"א⁷ שסותר מדאורייתא ביום מלאת בין בנזירות מועטת כנזירות סתם⁸, ובין בנזירות מרובה, ומביא קרבנות טומאה כשיטהר, ומגלח תגלחת טומאה, ואינו צריך למנות כל ימי נזרו אלא מתחיל למנות נזירות שלשים יום, ומגלח תגלחת טהרה ומביא קרבנות טהרה, ואם נטמא אחר שנזרק עליו אחד מן הדמים אינו סותר כלום, אלא יביא שאר קרבנות טהרה שלו כשיטהר.

אך נזיר⁹ שנטמא ואפילו נטמא ביום מלאת ימי נזרו בסוף היום בין בזדון בין בשגגה ואפילו טמאוהו עכו"ם באונס סתר הכל, ומגלח תגלחת טומאה ומביא קרבנות טומאה ומתחיל למנות ימי נזירות שנאמר (במדבר ו פסוק יב) וְהֵימִים הָרִאשֹׁנִים יִפְלוּ כִּי טָמָא נְזִיר.

הדרן עלך שלשה מינין

שגילהוהו לסמים וכו' כגון שגילהוהו אחר מלאת ומני ר"א היא דאמר כל אחר מלאת סותר ז' ע"ש, ומפרש הרמב"ם דלר"א דס"ל תגלחת מעכבא סותר ז' אבל לרבנן דתגלחת אינה מעכבת אינו סותר כלל, והתוס' מקודם מסתפקים שם בזה אך מסקנתם כן הוא ע"ש.

⁵ רמב"ם שם

⁶ לדעת תוס והר"ב שם נזרו יום מאה ואחד שהוא יום תגלחת אטו יום מאה. ומ"מ לא החמירו עליו לעשותו כיום מאה שהוא יום מלאת שהוא סותר הכל, וגזרו שישתור סתם נזירות שהוא שלשים יום בלבד:

⁷ דעת הרמב"ם שם

⁸ ליקומי הלכות שם ה.

⁹ רמב"ם שם פרק ו הלכה ג

הלכה למעשה ולמשיחה בדרה היומי

מסכת נויר

הלכה למעשה

א. כהן גדול ונוזיר איז מיטמאין לקרוביהן אבל מיטמאין למת מצוה

כבר התבאר לעיל דף מג. שלמרות שכהן הדיוט נטמא לקרובים המוזכרים בפרשה ומצוה הוא שיטמא להם. כהן גדול¹⁰ אינו מטמא למת מן המתים במין ממיני הטומאה בין בנגיעה בין במשא, ואפילו לקרובים שמצוה על כהן הדיוט ליטמא להם אינו מטמא שנאמר (ויקרא כא פסוק יא) לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא. ואם נגע או נשא לוקה. ואינו נכנס עם המת באהל אפילו קרוביו, שנאמר (שם) וְעַל כָּל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֵא, הא למדת שהוא חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא.

וכן הנזיר שתי לאוין התייחדו לנזיר באיסור הטומאה למת, האחד היא שהזהיר הנזיר מהטמא למת והוא אמרו (במדבר ו פסוק ז) לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ לְאָחִיו וְלְאֵחָתּוֹ לֹא יִטְמָא לָהֶם בְּמֵתָם. ונזיר¹¹ שנטמא למת טומאת שבעה¹², ואפילו לששה הקרובים שמותר לכהן הדיוט להטמא להם¹³, הרי זה לוקה שתיים. אחת על האסור המיוחד בו ואחת על האסור השוה בכל הנדרים שהוא לא יחל דברו¹⁴.

והשני היא שהזהיר הנזיר מהטמא באהל המת והוא אמרו (שם פסוק ו) עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֵא. להזהיר על הטומאה ולהזהיר על הביאה. וכשנכנס לאהל

¹⁰ רמב"ם אבל פ"ג ה"ו

¹¹ רמב"ם נזירות פ"ה ה"ח והט"ו

¹² וברמב"ם שם הוסיף "בין בטומאות שהוא מגלח עליהן כמו שיתבאר בין בטומאות שאינו מגלח עליהן" והקשו עליו ובתוכם במשנה למלך שבפ"ג מטומאת המת ה"ג כתב "לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה" עכ"ל ועיין עוד ספ"ט מטומאת מת שם (ועיין בערוה"ש טהרות סי' ח סעי' ו) ועיין בערוה"ש שם סי' טז סעי' ג שהרמב"ם ס"ל שהל"מ כיון שאינו מפורש בתורה להדיא נקראים דברי קבלה ולהכי כתב שאינה דין תורה אבל פשיטא שיש עליהם מלקות מן התורה וכ"כ במנחת חינוך מצוה שעו אות ד)

¹³ שהם אביו ואמו אחיו ואחותו בנו ובתו כמבואר בר"מ פ"ב מאבל (ואשתו אף בכהן אינה אלא מדרבנן ועיין לקמן אם מותר לו להטמאות לה)

¹⁴ יש מטמא ואינו עובר על כל יחל, כגון קמן שהדירו אביו ונתגדל, דאינו עובר על כל יחל כיון שהוא לא קיבל עליו בעצמו. ועיין בספר טורי אבן ראש השנה ד' ע"א בסוגיא דבל תאחר [ד"ה צדקות] דיש נזיר מטמא ואינו עובר על כל תאחר, כגון נגע וחזר ונגע בו ביום, דאינו מאחר על ידי טומאה השניה הנזירות טהרה, כי בלאו הכי טמא שבעה מחמת נגיעה הראשונה וברור עי"ש (מנחת חינוך שם אות ז)

ה'לנה למעשה ולמשיחה בדרה היומי

מסכת נויר

המת אחר שנטמא אינו לוקה אלא אחת, שכשנכנס לאהל המת כבר קדמה הטומאה לביאה, אך כשקרה לו טומאה וביאה כאחת חייב שתיים¹⁵.

אולם בין הנזיר ובין הכהן¹⁶ הגדול מצוה להטמאות למת מצוה דהיינו מת שאין לו קוברים¹⁷ ואפילו לכהן גדול ומצוה זו גדולה שאפילו אם הוא כה"ג ונזיר והולך למול את בנו ומצא מת מצוה מיטמא לו שנאמר בנזיר (במדבר ו פסוק ז) לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ וְגו' לֹא יִטְמָא¹⁸ אבל יטמא למת מצוה¹⁹.

וכבר התבאר במסכת יבמות דף פט: איזהו מת מצוה²⁰ שמצאו בדרך, או בעיר של עכו"ם, ואין לו קוברים. וממקום שמצאו אינו יכול לקרות ישראל שיענהו, ויבוא לטפל בו ולקוברו. על אף שיכול לקרוא לגוים לעזר לו, אסור לו לזוז משם ולהניח את המת, אפילו לילך לעיר להביא קוברים ישראלים, אלא יטמא עצמו ויקברנו.

אבל אם היו ישראל קרובים למקום המת, שהמוצא את המת קורא אותם, והם עונים לו ובאים לקוברו. אין זה מת מצוה שיטמא עליו הכהן, אלא קורא אותם והם קוברין. באו בני העיר אם יש כל צורכו כלומר נושאי המטה וקוברים מושך את ידיו.

יש אומרים שאם אינו מוצא שיקברוהו רק בשכר, אינו חייב לשכור משלו, אלא מיטמא אם ירצה.

אינו נקרא מת מצוה לעניין שיטמא לו הכהן, אלא כמצאו ראשו ורוב אבריו, או שדרה וגולגולת. ואם מצא שדרה וגולגולת, או ראשו ורובו, וקברו, ושכח אבר אחד. או מצאו לאחר מכן, חוזר על אותו האבר ומטמא לו.

נשיא שמת הכל מטמאין לו אפילו כהנים²¹, עשאוהו כמת מצוה לכל, מפני שהכל חייבין בכבודו²².

¹⁵ ואינו חייב אלא אם כן בא אוהל שהטומאה שם שכך היא משמעות "לא יבא" אבל אם האהיל על המת שבשדה או שהיה המת מאהיל עליו אע"ג שנטמא אינו עובר בלאו זה ואינו לוקה אלא אחת. חזו"א אבהע"ז סי' קמב ס"ק ג. לגבי כהן ומסתברא שה"ה נזיר

¹⁶ חכמת אדם כלל קס סעי' ח

¹⁷ ועיין או"ח סי' תקכו ומ"ב ס"ק מט שיש דעות בין הופסקים אם נפל הרי הוא כמת מצוה (וא"כ לכאורה מיטמא לו) או שאינו מת מצוה

¹⁸ וכל הפסוק מיותר שהרי כבר כתיב לנפש מת לא יטמא וקבלו חז"ל דרצה לומר דוקא לאביו לא יטמא אבל מיטמא למת מצוה (סימן שע"ד סעיף א').

¹⁹ כתבו הפוסקים דנשיאת כפים אין דוחה לאיסור טומאה והטעם כי יש בה עשה ולא תעשה [לנפש לא יטמא קדושים יהיו] ולכן אפילו מת פתאום אחר שכבר אמר הש"ץ כהנים דחל עליהם המצות עשה דנשיאת כפים אפ"ה צריכין לצאת תיכף החוצה. ואם הכהן אינו יודע מזה צריך להגיד לו מיהו אם הטומאה בבית הסמוך לביהכ"נ ואפשר לסתום הפתחים והחלונות של ביהכ"נ או של בית שהמת שם אפילו נודע לו אי"צ לצאת עד שיגמור הנשיאות כפים דנ"ב ד"ת וטומאה כזו אינה אלא מדרבנן. אמנם אם נודע לכהן קודם שנטל ידיו לעלות לדוכן טוב יותר שיצא תיכף החוצה (מ"ב קכח ס"ק ח)

²⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד שע"ד ג

²¹ רמב"ם אבל פ"ג ה"י, וי"מ דהיינו הא דאמרין (כתובות ק"ג ב) יום שמת רבי בטלה כהונה שנמארו לו כהנים וכתב מורי רבינו זצ"ל ששמע שרבינו חיים כהן זצ"ל אמר אילו הייתי שם כשנפטרו רבינו תם הייתי מתעסק בו (הג"מ שם אות ג)

²² אם מת גדול הדור מספקא לי אם דינו כנשיא או לאו (הג"מ שם אות ד בשם אב"ה)

הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת נזיר

י"א²³ שהנזיר מטמא לאשתו כד לקובריה דעשאוה רבנן כמת מצוה וי"א שאסור ליטמא לה ואם נטמא לה חייב.

ב. היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה ... יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם

נזיר וכהן²⁴ שפגעו במת מצוה, יתעסק בו ויטמא נזיר אע"פ שהוא סותר הימים הראשונים, ומביא קרבן טומאה, ואל יטמא כהן אף על פי שהוא כהן הדיוט,, שזה קדושתו קדושת שעה ואפילו היה נזיר עולם²⁵, והכהן קדושתו קדושת עולם.

דף מז:

הלכתא למשיחא

ג. משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים ... משוח שעבר ... עבר מחמת קירויו ... משוח מלחמה וסגן ... משוח

²³ עיין מנחת חינוך מצוה ער אות ג שכתב שלדעת הרמב"ם פ"ב מאכל ה"ז שמן התורה אין אשתו כשאר קרובים לענין טומאת כהן הדיוט ואין היתר מן התורה אלא דהו"ל עשאוה כמת מצוה כמבואר ביבמות פרק האשה רבה פ"ט ע"ב א"כ ה"ה גם בנזיר ובכהן גדול יהיה דינה כן ומיטמא לה (אמנם עיי"ש מצוה רעא אות א דכתב שאינו מיטמא לה וצ"ע) אבל לדעת רוב הראשונים שמן התורה אשת כהן הדיוט הרי היא שארו והתורה התירה והגמ' ביבמות הוא באשתו קטנה דהו"ל עשאוה כמת מצוה כיון דירית לה הוי קריא ולא עני, מ"מ אינה כמת מצוה כי לא עדיפה מאשתו גמורה, אך חכמים מצאו טעם הגון לעקור דבר מן התורה על כן נתנו רשות [לכהן הדיוט] לטמאות לה כאשתו גמורה אבל לא עדיפה מאשתו גמורה א"כ אין לנו היתר בכהן גדול ובנזיר כיון דהתורה אסרה עליו טומאת קרובים ואף אשתו בכלל וכן מוכח בהתוס' ביבמות שם ד"ה כיון, שכתבו דלאו מת מצוה ממש דא"כ כהן גדול ונזיר נמי יטמאו, דהתוספות לשיטתם שם דאשתו גמורה מן התורה מותרת לכהן הדיוט

²⁴ רמב"ם הלכות נזירות פרק ז הלכה יג, הלכות אבל פרק ג הלכה ט

²⁵ רדב"ז הלכות אבל פרק ג הלכה ט

ואפי' היה נזיר מן הבטן ונזירותו נזירות עולם יטמא נזיר ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם מאליו אבל נזיר קדושתו על ידי קבלה. רדב"ז אבל שם. התוס' ז"ל כתבו במשנה נזיר קדושתו קדושת שעה אפי' אמר נזיר עולם מ"מ סתם נזירות שלשים יום. אבל מדברי רבינו ז"ל נראה באופן אחר דכיון דכהן קדושתו מיום שנולד ועוד שאין לו היתר מקרי קדושת עולם אבל נזיר דיש לו שאלה ועוד שנזר בחייו אחרי שנולד לא מקרי קדושת עולם. לחם משנה נזירות שם. ואם נתקדש מיום לידתו כגון שהדירו אביו לכאורה הו"ל כמו כהן והתוס' יום טוב ז"ל עמד בחקירה זו עיין עליו. ולענ"ד ז"ל בחדא מתרי אנפין או דאף אם הדירו אביו מ"מ לא חל עליו הנזירות עד שיגדיל שהרי בידו למחות כמ"ש רבינו פ"ב הל' פ"ו ואף את"ל שנתקדש מתחילת הווייתו בעולם מ"מ קל הוא מכהן שהרי איתיה בשאלה וכמ"ש במכילתין דף מ"א וביבמות דף ה' ובכמה מקומות. מעשה רקח שם.

הלכה למעשה ולמשיחא ברף היומי

מסכת נויר

מלחמה עדיף ... לענין החיותו משוח מלחמה עדיף מאי טעמ' דתלו ביה רבים ולענין טומאה סגן עדיף

היה כהן גדול וכהן הדיוט²⁶ ופגעו במת מצוה יטמא ההדיוט וכל הקודם את חבירו במעלה מתאחר בטומאה, כהן הגדול המשוח קודם למרובה בגדים²⁷, ולכן יטמא קודם מרובה בגדים, ומרובה בגדים העומד לשרת קודם למשוח שעבר מחמת קרי²⁸, ולכן יטמא שעבר מחמת קרי, והעובר מחמת קרי קודם לעובר מחמת מום²⁹ אפילו מום עובר³⁰, ולכן יטמא העובר מחמת מום, והעובר מחמת מום קודם לכהן משוח מלחמה³¹, ולכן יטמא משוח מלחמה, אולם למרות שמשוח מלחמה קודם לסגן שהרי תלויים בו רבים, סגן עם משוח מלחמה שפגעו במת מצוה, יטמא משוח מלחמה ואל יטמא הסגן. מכיון שנצרך הוא לצורך העבודה שאם אירע בכהן גדול פסול הרי נכנס הסגן ומשמש תחתיו.

²⁶ רמב"ם אבל שם ו הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה יט

²⁷ ויש לעיין איך יתכן להיות ב' כה"ג בזמן אחד הא לעיל הלכה ט"ו כתב דאין מושחין שני כה"ג כאחד ומבואר שם בירושלמי הטעם משום איבה וא"כ כ"ז שהכ"ג חי אין ממנין כה"ג אחר. והנה כעין זה איתא בניזיר מ"ז ב' וכתבו שם התוס' דמשכחת לה כגון שנמשח אחד לכה"ג ובתוך כך נגנז שמן המשחה ואירע בו קרי בכהן המשוח ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים לעשות עבודה ביוה"כ וקשה דא"כ הו"ל לומר משוח חזי לעבודה ומרובה בגדים לא חזי לעבודה דראשון חוזר לעבודתו כדקאמר גבי משוח שעבר ונראה לומר כגון שכה"ג גלה ומינו אחר תחתיו ברבוי בגדים כגון שנגנז השמן כבר ושימש כמה שנים שאם אף הראשון שב אינו חוזר לעבודתו שהרי שימש זה תחתיו כמה שנים עכ"ל בד"ה וכן וכו' ועו"ש ועיי"ש עוד בשיטה מקובצת מש"כ בזה והנ"ל עוד בזה כי יתכן להיות בשני כה"ג בזמן אחד כגון שגלה כה"ג המשוח ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים וג"כ גלה לאותו המקום שגלה המשוח ובוה אין שייך לומר ראשון חוזר לעבודתו כיון דעדיין הוא בגולה וקמ"ל דהמשוח עדיף מטעם שהיה לו קדושה יתירה שהיה מביא פר על שגנתו. ועיין הר המוריה כלי המקדש שם שהאריך בזה ועיין מעשה רקח שהביא משו"ת הרמ"ע מפאנו ז"ל סי' ק"ב נשאל דבמאי עסקינן אי בבית ראשון נמשחה ואי בבית שני מי איכא משוח והשיב ז"ל לעולם בבית ראשון ובנתרבה ביום הכיפורים שאין משיחתו דוחה לא שבת ולא יום טוב ע"כ. ולכאורה דבריו תמוהים חדא דמנ"ל שאין משיחתו דוחה יום הכיפורים אפילו אם יארע בשבת הוא מכיון שהותרו כמה מלאכות והם בכהן גדול דוקא פשיטא שתדחה המשיחה דצורך גבוה היא ותו דמרובה בגדים מנ"ל שהיה נוהג בבית ראשון כלל דזה לא הותר אלא בבית שני מחמת העדר שמן המשחה כמ"ש רבינו פ"א הל' ח' ומוזה קשה ג"כ להרב באר שבע ז"ל בשלהי הוריות שנראה שהבין מזאת הסוגיא דאין המשיחה דוחה יום הכיפורים וכבר הוכרחנו דהך סוגיא בבית שני דוקא היא וכ"מ מפורש בפ"י רש"י בניזיר דף מ"ז שכתב וז"ל ומשוח שעבר כלומר קודם שנגנז שמן המשחה אירע קרי בכהן גדול ומינו אחר תחתיו ומשחורו וכו' ע"כ. וכ"כ התוס' שם.

²⁸ ד"ל דההיא בשעדיין לא נטהר המשוח ולכך המרובה בגדים עדיין הוא משרת, והוא קודם ורישא איירי בחזר לכשרותו דאז קודם למרובה בגדים. מעשה רקח שם

²⁹ דאילו האי חזי לעבודה למחר ואילו עבר מחמת מום לא חזי לעבודה

³⁰ הר המוריה כלי המקדש שם מתוס', ולכאורה מום עובר קודם למום שאינו עובר.

³¹ שמשוח מלחמה אין לו דין כה"ג לענין עבודה כמבואר ביומא ע"ג א' ובהוריות י"ב ב